

“Voi, että...” – et rejsebrev fra Finland

Af lektor Niels Kayser Nielsen, Institut for litteratur, kultur og medier, Odense Universitet

De stikker med knive. Og hvis ikke de stikker folk ned med den, så stikker de den i skeden. Det er frygteligt. Og så drikker de. De drikker så voldsomt, og så af flasken. Og det er pulimut, det de drikker. *No, niin*. Det er finsk, og betyder “okay”: myterne er velkendte. Imidlertid er der så meget andet i Finland, som man snarere ville sige *voi, että...* til end historierne om de råbarkede knivstikkere og den berømte drikkædighed. *Voi, että* betyder “nej, men tænk dig bare at...”

Det kunne en række historikere fra Det Kongelige Bibliotek konstatere, da de i dagene 7.-12. august 1997, sammen med en række andre historikere fra Norden, deltog i 23. Nordiska Historikermötet i Tampere. Konferencen gav, ved siden af det strikt faglige, også et indblik i Finlands kultur og samfundsforhold. Det er dette indblik, der her skal vises træk af; idet jeg dog må påpege, at mine iagttagelser, som ikke-KB'er, ganske står for egen regning - men med tilladelse til formidling af *Magasins* redaktør.

Fast og flydende

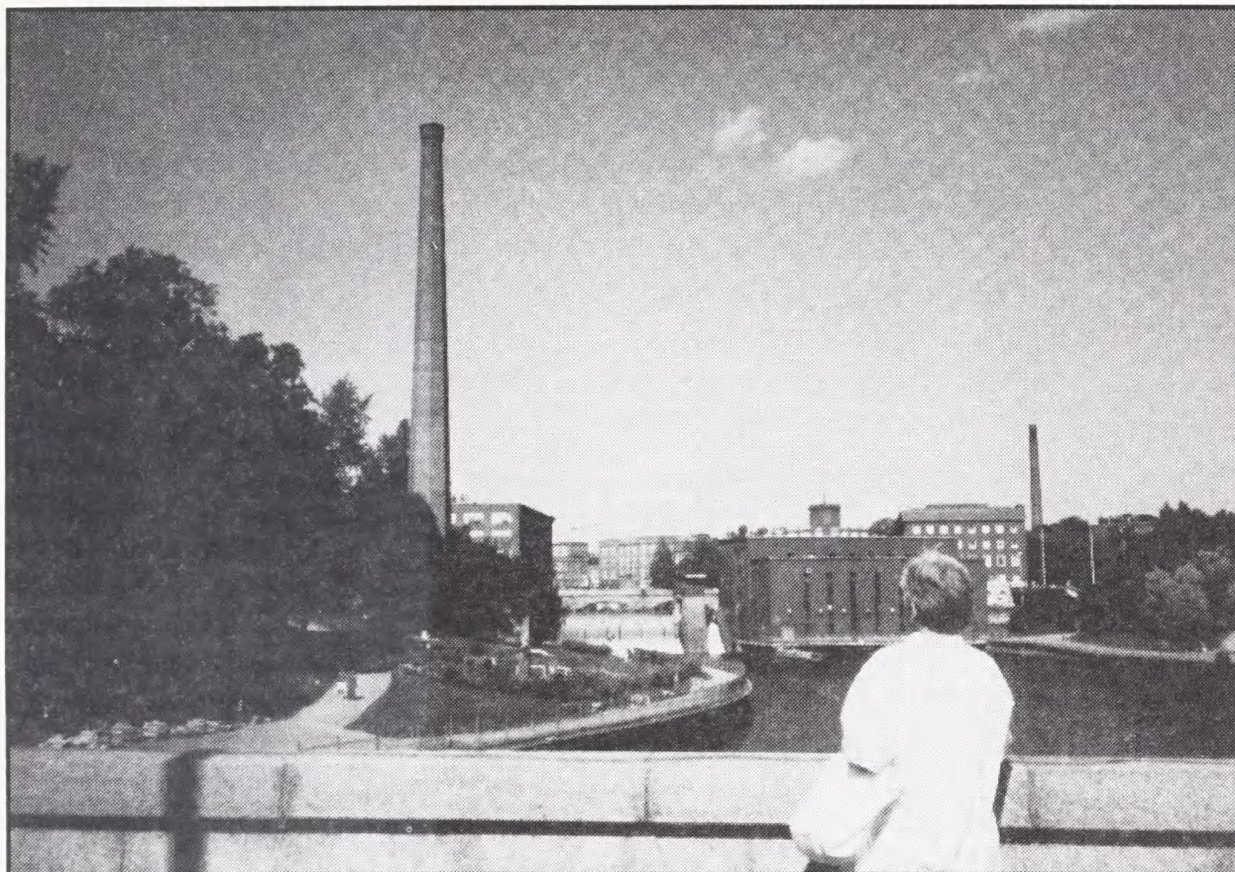
Jo, gu' drikker de, men ikke mere end danskerne og svenskerne, og det er aldeles ikke pulimut. Rent faktisk laver Finland noget af verdens bedste øl, og mærket Lapin kulta, dvs. Lapplands guld, er i dag det store nummer, bl. a. på Arlanda i Stockholm. Her sælges det i dyre

domme. Svenskerne vil lige så gerne drikke det som Carlsberg, Tuborg, Heineken og Kilkenny. Den milde og venlige Koskenkorva-snaps er heller ikke at foragte, og så laver Finland nogle af verdens bedste kaffelikører, bl. a. den berømte Lakka på multebær.

Men snarere skulle man nok hæfte sig ved de finske fødevarer. Fx er de finske oste fremragende; noget helt andet end den danske vanddrivende gummiost, som vi tror, er vores gave til verdens madkultur. Brødet i Finland er også specielt. Rugbrødet er grovere end vores - cirkelformet med et hul i midten. En særlig specialitet er røget sild på tube, og i det hele taget er finnernes forhold til fisk noget særligt. De får fisk morgen, middag og aften. Der er utallige variationer. Laks er lige så meget nationalkost som leverpostej og spegepølse i Danmark. På torvet i Tampere kunne man se den blive røget. Dens fætter, sik'en, er om muligt endnu bedre. En friskfanget aborre røget på strandbredden over enebær er heller ikke at foragte. Og så er der alle de andre måder: stegt, kogt, “halstrat” etc. Derimod skal man nok være meget finsk for at holde af kalakukko fra Kuopio: brakvandsfisken muikko og flæsk pakket ind i rugbrødsdejg.

Kniven

Hvad angår myten om knivstikkeriet, så skrev den finske mentalitetshistoriker Heikki Ylikangas for nogle år siden den ultimative bog herom. I den svenske oversættelse bærer den titlen *Knivjunkerarna*. Heri godtgjorde han, at denne forestilling har rødder i folkløren om de bander af unge gårdmandssønner i Österbotten, som i tiden ca. 1780-1850 terroriserede dette landskab og i løbet af

Udsigt fra broen over Tammerfors, med tydelige tegn på industrianlæg. Foto: Bent Jørgensen.

ca. hundrede år begik over 2000 mord. Men når man kommer til Österbotten i dag, skal man lede længe efter folk, der går med kniv - selv om de findes; i landsbyer som Kauhava, Jurva og Teuva kan man nok støde på dem

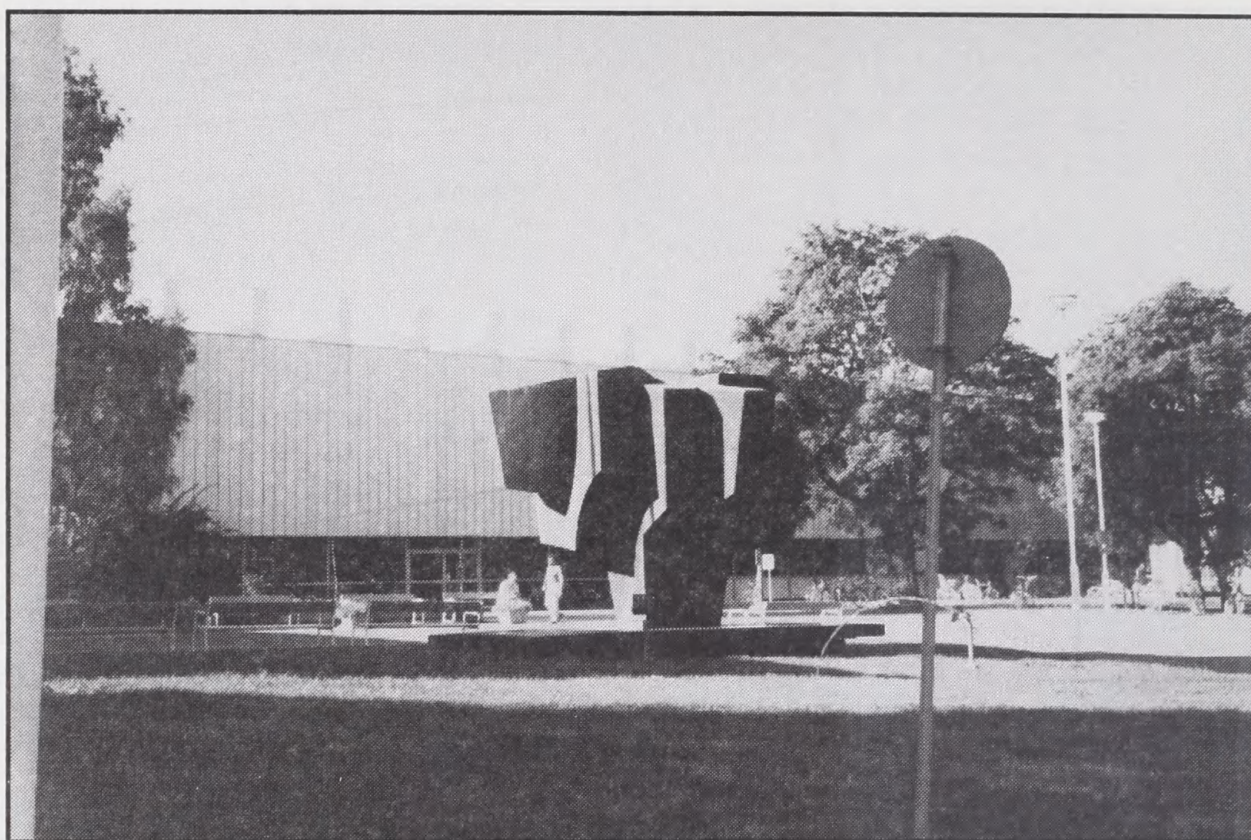
Nej, så kunne der være så mange andre træk at hæfte sig ved: en finne praler ikke af sig selv. Til gengæld skal der også meget til, før man åbenlyst giver udtryk for begejstring. Man støder heller ikke så ofte på forældre og lærere, der afkræver børn en mening om de seneste Gallupundersøgelser, sexchikane og den tredje krølle på grisens hale, sådan som vi har fået for vane i Danmark. De finske børn har ikke så mange meninger.

Man kunne også tage fat i de berømte (1)17 kasus, som bl.a. erstatter de øvrige vesteuropæiske sprogs præpositionsforbindelser. "Han" og "hun" hedder

det samme på finsk, nemlig *hän*. Og så kan enhver gøre sig tanker om, hvad det betyder i et ligestillingsperspektiv. På finsk findes verbet "at have" ikke. Man siger fx *minulla on talo*, dvs. - ordret - "for mig er der (et) hus". Filosofisk kan man med Martin Buber i baghovedet spekulere på, om ikke det er lettere at etablere en jeg-du relation til omverden end en jeg-det relation, når nu man ikke bruger verbet "at have", som let bliver rethaverisk og ejendomsbetonende. Omverden fremtræder ikke som objekt, men som partner. - Men nu til sagen:

Tampere

Byen er Finlands næststørste. Og den er rød. Nok fordi den var Finlands industrivugge. Derfor går den også under navnet Finlands Manchester. Tekstilindustrien dominerede. Beliggende på

Det 23. Nordiske Historikermøde fandt sted på universitetet i Tammerfors. Foto: Ann Welling.

den smalle ås mellem søerne Näsijärvi (mod nord) og Pyhäjärvi (mod syd) på begge sider af den fors, som forbinder søerne og som er baggrund for byens svenske navn (Tammerfors), har man haft rige muligheder for at udnytte vandkraften. Man havde da også under konferencens løb lejlighed til at stifte nærmere bekendtskab med de store fabriksanlæg i byens centrum. Bl. a. fordi Tampere bys reception for de nordiske gæster blev afholdt i ét af dem. I det hele taget har Tampere været europæisk foregangsby m. h. t. bevarelse af fabriksanlæg. Ikke for at de skal henligge som museale rester, men m. h. p. udnyttelse til udstillingslokaler, administration, kulturhuse, spisesteder etc.

Men tilbage til det røde.

Det var i Tampere, de røde blev endeligt nedkæmpet i den traumatiske borgerkrig i 1918. Historien er detaljeret beskrevet og

analyseret i Heikki Ylinkangas' andet store hovedværk *Vägen till Tammerfors*, der i 1994 skaffede ham Finlandprisen for årets bedste fagpublikation. Bogen skildrer minutiøst, dvs. gade for gade, bro for bro, de sidste nedkæmpningsdage i senvinteren 1918, og det var en stor oplevelse med bogen i baghovedet at færdes på disse steder. Byen bærer på overfladen, med sin typiske skandinaviske velstand, ikke det mindste spor af borgerkrigen, men ridser man blot lidt i lakken, og har man øjnene med sig, gennemsyrrer den for Finland så karakteristiske kamp mellem klasserne også denne by.

Et synligt bevis er det kæmpestore Folkets Hus i gaden Hämeenpuisto. Bygget omkring århundredskiftet 1900 er det præget af den finske udgave af jugendstilen, men desuden rummer det noget i dag så unikt som et Lenin-muse-

um. Her holdt SUKP kongres i 1905, og her kan man stadig se en sofa, som Lenin har overnattet på, ligesom fremvisningen af et bestik, han har benyttet, samt glas og tallerken vidner om stedets veneration for ham. I konferencedagene var der ved siden af den faste udstilling en udstilling om Che Guevara. 1960'erne psykedeliske farver stod i skærende kontrast til den puritanske Lenin-iscenesættelse. *No, niin...*

Folkets hus lagde også lokaler til konferencens afsluttende banket. Med efterfølgende dans til levende orkester. For kendere var det en udsøgt fornøjelse: Man lagde ud med to af Finlands mest berømte tangoer: først *Satunmaa* (dvs. "Æventyrlandet") om at flyve bort til landet på den anden side af det store hav; dernæst *Kotkan ruusu* om pigen i havnen i Kotka, der både vil lade sig plukke og lade lykken "stå den djærve bi" (som det hedder i forfatteren Lars Huldéns kongeniale oversættelse til svensk). De ikke-finske deltagere havde også stor lyst til tangoen, men resultatet blev snarere interskandinavisk: en mellemting mellem dansk hopsa og svensk hambo. Tango er mest for finner og argentinere. *Voi että...*

Tango og Salonen

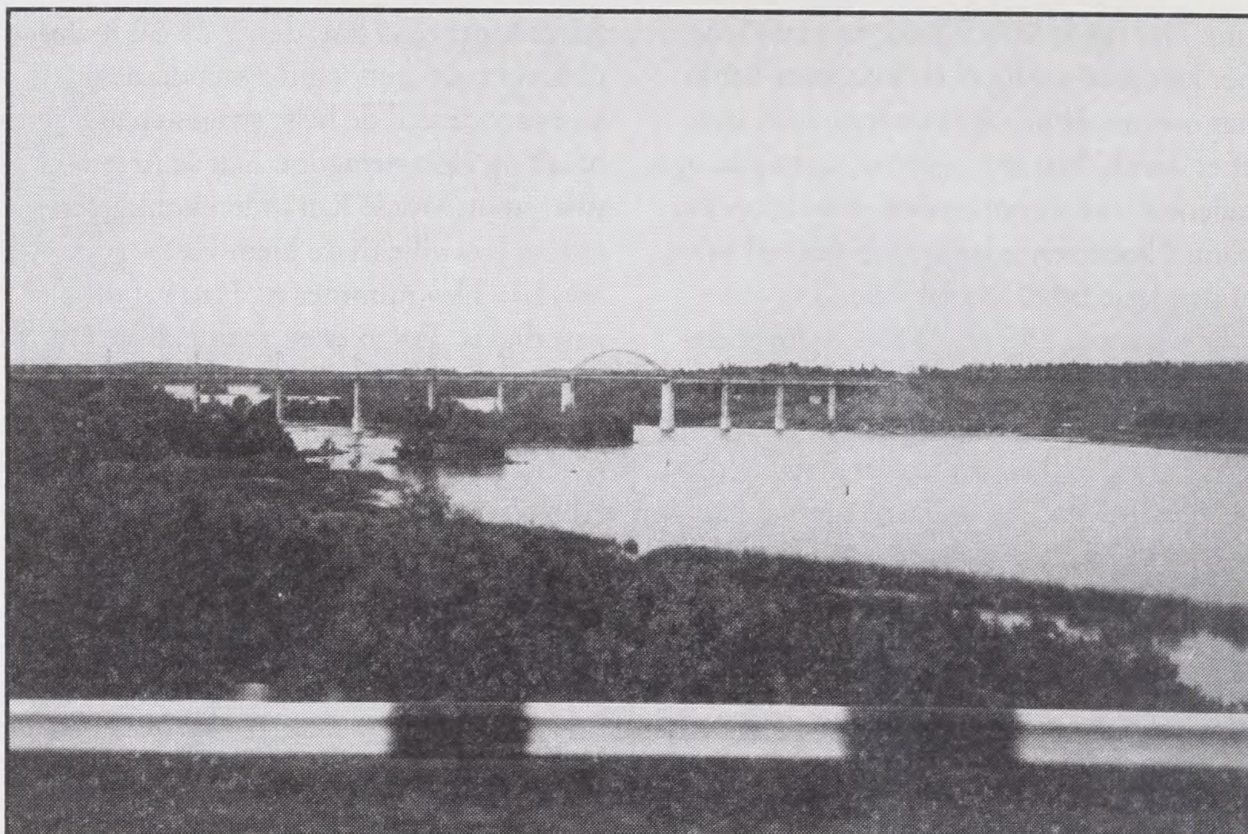
Denne særlige musikform har krav på en nærmere omtale. Man hører den ofte i gadebilledet. Fra barerne eller fra en gademusikant med harmonika lyder disse toner om krig, kærlighed, længsel og forførelse - om glæde eller sorg. Altid i mol. I de snævre gader omkring hovedstrøget Aleksis kan lyden stå og vibrere i flere minutter. Hvert år afholdes det såkaldte tango-marked oppe i Seinäjoki, hvor man kårer årets bedste mandlige og kvindelige tango-sanger. Stilen er unik. Melodramatisk mere end lyrisk. Reper-

toiret ligger også fast; der er 25-30 melodier, som går igen, og for kvindernes vedkommende skal de helst synges en anelse nasalt og zigeuneragtigt. Det år Arto Nevala vandt, lovede han inden konkurrencen, at han ville flytte hjem fra Sverige, hvis han blev nummer ét. Han vandt, naturligvis. Tango er en nationalsport i Finland. Det bedste orkester er Pedro's Heavy Gentlemen. De er lige så gode som Astor Piazzollas Nueva Tango-kvintet var, men bliver aldrig et verdensnavn. Det gør Reijo Taipale heller ikke, skønt han synger lige så godt som Carlos Gardel gjorde engang.

Det ved man godt i Finland, men mindre kan gøre det. Når man nu har Sibelius, Karita Mattila, Leif Segerstam, Esa-Pekka Salonen og alle de andre verdensstjerner inden for den klassiske musik. Dem kan man bl. a. være heldige at høre på den årlige musikfestival i Joensuuovre i Karelen. I det hele taget er Finland et musik- og festival-land. Der er opera i Savonlinna; der er orgelkoncert i Lahtis, der er jazzfestival i Björneborg. Og så skal der nok også være nogle rockkoncerter ...

Tampere Väinö Linna

Lenin-museum, Borgerkrigen - men også Väinö Linnas hjemby. Her skrev Finlands i dette århundrede mest berømte forfatter sine to store epos'er om Finlands historie set med hverdagsøjne. Mest berømt er vel *Ukendt soldat* (den finske titel "Ødemarkssoldat" er mere slagkraftig) om 2. verdenskrig. Den bog sikrede ham verdensberømmelse og bidrog, trods sin udprægede kritik af krigsførelsen, til den udsoning, som Finland havde brug for efter de opslidende tiår efter 1918, hvor de hvide og de røde havde hver sin politiske og kulturelle offentlig-

Ved disse strande mellem Tienhaara og Sorvali/Viborg foregik de voldsomme kampe omkr. Sct. Hans 1944. Topografien er ikke som dengang: jernbanebroen over øerne midt i sundet er ny. Her lå 3. bataljon af IR61, medens 1. bataljon lå ved foden af den bro, hvorfra billedet er taget. Her foregik de allervoldsomste kampe. Foto: Jørn Hansen.

hed. Linna huggede, som historikeren Risto Alapuro har påpeget, den gordiske knude over ved at vise muligheden af både at stille sig på et rødt standpunkt og samtidig være solidarisk med Finland som nation. Bogen gjorde ondt, men den gjorde også godt. I festskriftet til Väinö Linna *Bilden av ett folk* kan man forfølge hans bøgers receptionshistorie fra den tidlige borgerlige modstand til den efterfølgende anerkendelse som "folkets" forfatter.

Den rapkæftede Rokka, som er en af hans helte, skulle vi indirekte også komme nærmere ind på livet. Rokka havde et husmandssted på Næsset, dvs. Det karelske næs. Hertil gik konferencens sidevist: en ekskursion til den anden side

grænsen; nærmere bestemt til Viborg.

Det karelske næs

Kort før Viborg passerer man Kivisillansalmi, dvs. Stenbrosund. Det navn siger næppe en finne meget, men nævner man så ordet Tienhaara, sker der noget. Ved Tienhaara, eller nærmere bestemt ved Kivisillansalmi, som er sundet der forbinder Saima Kanal med Finska Viken, udkæmpedes det slag under den mellemste af Finlands tre krige under 2. verdenskrig (Vinterkrigen, Fortsættelseskrigen og Lapplandskrigen mod tyskerne), hvor de sovjetrussiske tropper led deres første nederlag under deres fremrykning ind i Finland. De blev stoppet af det navnkundige IR 61, et finlandssvensk

regiment med rod i Österbotten. Stedet har Dybbøl-status i Finland - men med modsat fortegn. Det var gribende at se det smalle sund: soldaterne har kunnet se hinanden i øjnene, inden de skød. I løbet af et par uger efter Sct. Hans 1944 døde hér ca. 700 finlands-svenske tropper. Men russerne blev stoppet. Stedet er sumpet og fyldt med øer og holme, og den nye bro over sundet er meget mere imponant end den gamle, men de enkelte lokaliteter lod sig fint identificere: her til højre lå 3. bataljon, nordpå til venstre overfor Sampo-saari 1. bataljon.

Slaget ved Tienhaara er i al sin barske gru skildret af en række finske skribenter. Nils-Erik Nykvist fra Vasa har i sin store bog *Sextiättan* set på det ud fra en finlandssvensk synsvinkel. Helmer Franzén fra Övermark, der selv var med, er neutral i sin "fosterländska" beskrivelse. Leif Stenström beskriver det ud fra et militærhistorisk synspunkt. Göran Westerholm griber det faghistorisk an; hans fremstilling er den mest solide. Stærkest indtryk gør Hilding Nyströms bog *Krigare 1944*. Han deltog også selv i slaget. For at få vanviddet på distance førte han dagbog (om natten efter kampene), og han vogtede sin dagbog og blyant med samme omhu som sin maskot: en dalahest, og sin "dödsbricka". Takket være denne dagbog kan vi i dag med et øjenvidne som guide følge slaget dag for dag. Det er barsk læsning. Dødsangsten og selvopholdelsesdriften skiftedes til at tage teten.

Fra Tienhaara kørte vi ind til Viborg: byen i forfald. Op til 2. verdenskrig Finlands næststørste. I dag beboet af 100.000 ludfattige russere: tiggere, ludere, lommetyve og mafia-gorillaer med nakker så tykke som Mussolinis. Tor Lindblom har i sin lille fine bog *Mitt Viborg*

Gadebillede fra Viborg. Foto: Lilli Riget.

skildret sin barndom hér i mellemkrigs-tiden. Da var der stadig præg af det kosmopolitiske Viborg, hvor man "gik på fire ben", dvs. hvor der fortsat var spor af den samdrægtighed mellem finsk, svensk, tysk og russisk kultur, som bl. a. Kaj Wahlbäck har skildret så smukt i bogen *Karelen – med kärlek*. I dag er disse kulturer væk. Faktisk var der næsten ikke kultur tilbage; kun "nødvendighedens rige". Det mest internationale var mafia-gorillaernes biltelefoner, som de brugte flittigt, når pigerne og kunderne skulle kobles. Domkirken midt i byen var borte, og Alvar Altos smukke hvide bibliotek fra 1935 så ud til at gå en krank skæbne i møde.

Selv Väinö Linnas ukuelige Rokka ville nok have haft svært ved at bevare optimismen her. Det forekom ikke at være en tilfældighed, at Viborg var det eneste sted, hvor det regnede. Vi forlod

Trods afviklingen af kommunismen kunne man stadig se Lenin i guldbronze på posthuset i Viborg. Hvem sender han post til?

Foto: Jørn Hansen.

slukørede byen efter en overnatning og fandt vor trøst i den toldfri i ingenmandsland ved grænsen ...

Da havde vi igen passeret Tienhaara med dets næsten ubærlige skæbener. Hvad siger man til historien om Lennart Åkervall fra Övermark. Han havde været med fra starten, dvs. fra Vinterkrigens begyndelse i 1939. Her blev han såret ved Munasuo i det store slag ved Lähde, hvor finnerne led et af de største nederlag. Han var videre med i Østkarelen 1941-44, omme på den anden side Ladoga for at lægge krop til de finske skovejeres og generalers drømme om et Storfinland, og måtte derefter tage slæbet med ved Tienhaara omkring midsommer 1944. Om foråret havde han været hjemme i Övermark i

Österbotten, hvor han var gift med Iris, som stod i butik i den stedlige brugs. Deres søn Harry blev født 4. januar 1945. Lennart overlevede den første uges bombardement ved Tienhaara, men den 4. juli fik han skudt den ene skulder af og døde på en skovvej. Iris blev efterladt som 24-årig gravid enke. Lennart blev 31 år. Hans fødehjem oppe i Österbotten ligger smukt ved åen.

I Österbotten

Her bor Anita, i Nämptäs. Hun er snart 80, og var gift med Elmer. Han var også med ved fronten fra 1939 til 1944, indtil han fik nok og tog tværs over Den botteniske Bugt til Sverige. Ellers skulle han også have været med til at jage tyskerne ud af Lappland. Han var træt af sulten, kulden - og væggelusene, der var i gang selv om søndagen. Nu måtte nye folk træde til. Anita er altid i godt humør - skælder ud på politikerne og truer jævnligt med at tage til Helsingfors og fortælle dem sandheden. Anita kan sin lokalhistorie. Hun ved at fortælle om de "mørke skibe" nede i Österfjärden i krigens sidste dage, som ingen ellers synes at vide noget om. Her reddede Finlands "höga herrar" deres skind. Det er Stella Polaris-affæren, hun sigter til, hvor efterretningsvæsenet og familier med tyske sympatier, våben og fortrolige agent- og diplomatdokumenter i nattens mulm og mørke bragte sig i sikkerhed ud af landet i en lille österbottensk fiskehavn. Ingen ved i dag, hvor de er havnet.

I sauna

Ide svensktalende egne dufter saunaen af birk. Hos den finsktalende del er tjærelugten fremherskende. Medens man damper af på verandaen med en kold

øl, kan man fundere over denne særegne kropskultur. Min debut fandt ganske vist sted på en stipendietur til Sverige i gymnasietiden en gang midt i 1960'erne, men sauna'en er alligevel så intimt forbundet med de talrige somre i den finske skærgård. Direkte i vandet, med røven bar. Tredje gang er den bedste. Da er roen for alvor kommet over én. Og sauna handler om tålmodighed og langsomme bevægelser. Ellers opnår man ikke den rette fornemmelse af taktilitet og renhed.

Hver eneste sauna i Finland er forskellig, og en væsentlig del af fornøjelsen består i at registrere de forskellige detaljer i indretning, funktion, temperatur og duft - og at kommentere dem. For finner er det en særlig glæde at snakke sauna-byggeri - i 100 grader og med høj luftfugtighed; med snakken er man sikker på at få luft i lungerne. Men forivre sig skal man som sagt ikke. Der er tid nok. Og brænde nok. De bedste er de træfyrede. Men ellers er der talrige variationer. Der er tøndesaunaer (de er udformede som en kæmpestor tønde, der er væltet omkuld), og der er røg-saunaer (det kræver sin mand!). Selv i Österbotten.

Heroppe i denne del af Finland har man gennem tiderne regnet Stockholm for mere hovedstad end Helsingfors, og i det hele taget er der en mådelig respekt for "herrerne" inden for Ringvej 3 dernede i "stadin" sydpå. Man ser svensk tv, køber svenske ugeblade, og når der er dans i pavillionerne ude i skærgården om sommeren, er det svenske orkestre, som spiller. Her danser man vals og vals - men også tango og "tvåstegare". Det er en fornøjelse at se disse folk: bønder, fiskere, håndværkere, minkavlere med hænder så store som spader, når de svinger deres kvinder alfelet og sirligt i svævende,

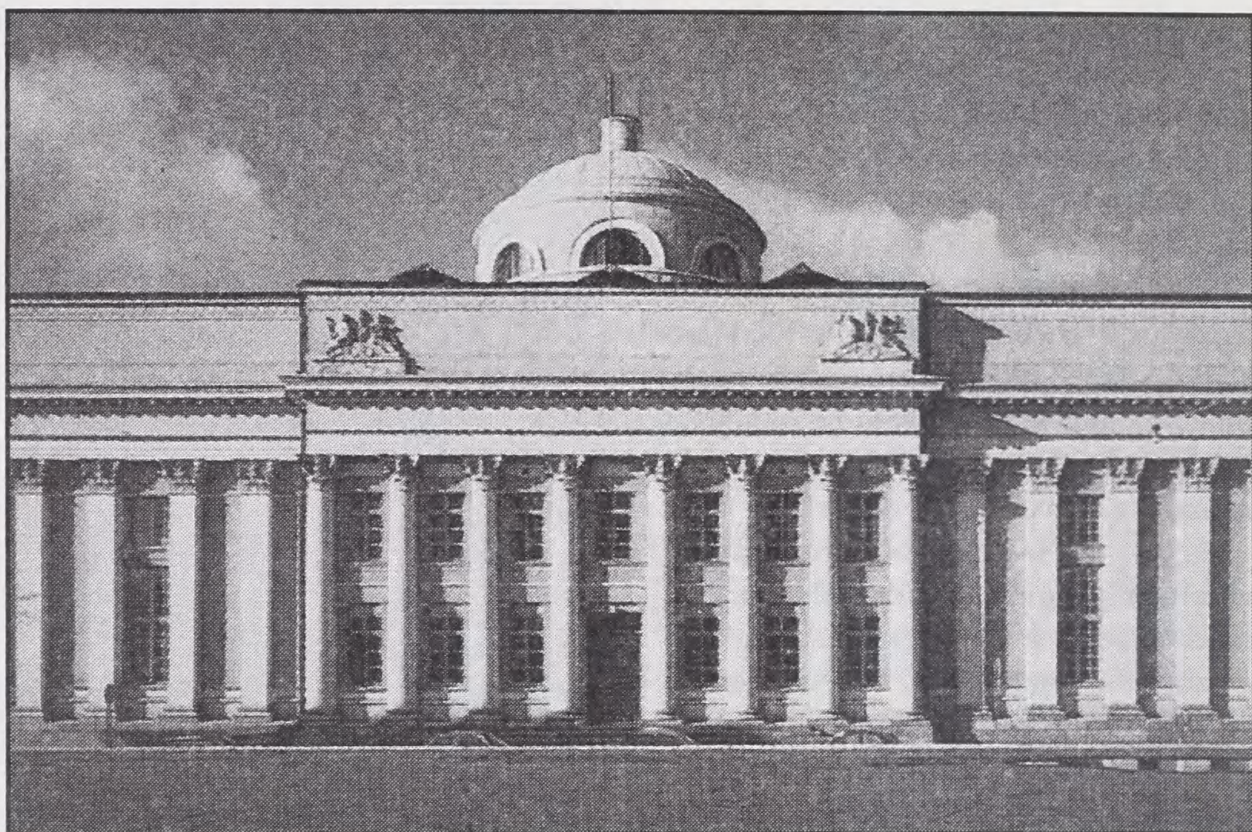

Klokketårn fra den gamle katedral i Viborg fra det 15. århundrede. Tårnets øverste del stammer fra 18. århundrede. Foto: Ann Welling.

fejende bevægelser rundt på gulvet af det lyseste birketræ. Og indimellem er man så ude i buskadset. Nogle for at følge dansen op, andre for at styrke sig. Om efteråret, når skovene flammer i gult og rødt, tager man del i den storslåede elgjagt. Til daglig går man med truckerkasket og kører pick up.

Det var den slags mennesker, der kæmpede ved Tienhaara. Man kan gå en tur på kirkegårdene for at få bevis.

Men det var også dem, der nedkæmpede de røde i Tampere i 1918. På de hvides side begik de sydösterbottniske bondesønner den ene massakre efter den anden. Heikki Ylikangas, der selv er fra den finsktalende del af Österbotten, yder

Universitetsbiblioteket i Helsingfors, færdigbygget i 1840. Dets arkitekt, Carl Ludvig Engel, har sat sit præg på store dele af det centrale Helsingfors.

dem i sin bog om borgerkrigen retfærdighed ved at vise, at de blev vildledt af Mannerheims retorik (Mannerheim er skurken i hans bog, og det er i det det nærmeste finsk helligbrøde at gøre selveste rigsmarskallen til en politisk intrigant kyniker).

Og så er vi tilbage ved både Väinö Linna og Tienhaara. Linnas socialdemokratisk-nationale harmonisøgning har sin pendant i Tienhaaras bevis for, at finlandssvenskerne var lige så finske som deres finske landsmænd. Og Ylikangas viser med sin Tammerfors-bog, at nok var de sydösterbottniske bønder "slagtere", men de var det i god tro. Det var det selvstændige Finland og rædslen for russerne, som drev dem ud i myrderierne.

Mødet med Finland

Når man flyver til Helsingfors, lander man ude i Vanda, og så er der en halv times kørsel med flybussen ind, forbi de smukke gule bygninger på Sturegatan, Olympia-stadion med tårnet og Hotel Intercontinental. Den stopper midt i centrum. Og straks slår den én i møde. Den særlige Helsingfors-flavour, og det særlige Helsingfors-tempo. Måske den mest pulserende hovedstad i Europa - i skarp konkurrence med Berlin, men på en helt anden måde. Mere intim. Helsingfors' centrum er ikke meget større end Aarhus'. Men til gengæld bor der ca. 800.000 i Stor-Helsingfors. Ikke mindst fredag og lørdag aften, når man går i byen, er der knald på. Byen er fyldt af musik, rytmer og bankelyde fra de talrige diskoteker og barer. Den er som én stor blanding af

tivoli, opera og salsa. Trafikken går næsten i stå, fordi gaderne er proppet med folk. *Helsingin yö* (Helsingfors' nat) hedder en fin bog, som kom for nogle år siden. Den viser sansemættet, hvad det handler om: at Helsingfors er varmere, men også mere rå end det kølige Stockholm og mere åben end det selvsmagende København. Og så er der udendørscafeerne i den indre by. De er kommet til i løbet af 1980'erne og 1990'erne. Det vrirler med dem en lun sommeraften. I *Adress Helsingfors* har en række af byens borgere skildret deres ungdom og barndom her. Skuespilleren Birgitta Ulfssons bidrag er nok det bedste. Det er fornøjelig læsning. Det kan man ikke sige om Henrik Tikkanens tragiske portrætter af byen. Stærkt i erindringen står hans passus om turen fra overklassekvarteret Brändö ind til city. Når familien i bil kørte gennem Sörnäs-kvarteret, skulle vinduerne rulles op. Man tålte ikke lugten af arbejderkvarter, skriver Tikkanen med slet skjult malice.

På hotel - og sådan

Tæt på Sörnäs ligger Berghäll. Det svarer til Nørrebro. På hotel Fenno på hjørnet af Karlsgatan og Franzéngatan bor de fleste af dem, der arbejder i Helsingfors i mere end 14 dage (ingeniører, sprogforskere, maskinarbejdere etc.). Stedet er billigt. Der er bad, radio og tv, køleskab, komfur og mikrobølgeovn på værelset. Men man skal vælge det rigtige værelse. Nogle vender nemlig ud mod brandstationen. Til den anden side er der udsigt over til en okkergul væg og de finske husmødre, som altid banker tæpper på balkonen. Der bor også éndags- og weekendturister. Dvs. russere - og danske historikere som har været på kongres. Russerne kan man kende på pelshuerne og

strygebrætterne. Møder man en person med et strygebræt under armen i Helsingfors, er det højst sandsynligt en russer, som har været en tur i varehuset Sokos. Russerne er venlige, men på baren Pieni Pietari (dvs. Lille Skt. Petersborg) ude i Alppiharju skal man ikke komme. På Kakadu inde i Lilla Robertsgatan, hvor de også forestår forretningerne, kan man godt komme, hvis det er det, man er ude efter...

Hotel Fenno er rent, men ikke videre hyggeligt. Det sender én ud i byen. Om formiddagen enten Fazer inde i Glogatan eller Cafe Kafka. På Kafka i Svenska Teaterns foyer serverer man byens bedste kardemomme-krydrede kaffe. Desuden er personalet svensktalende, der er gratis aviser og en boghandel. Stedet besøges af skoleungdom som snakker, hattedamer der bestiller teaterbilletter, samt intellektuelle og teaterfolk som samtaler.

Man kan også gå på Café Engel ved Senatstorget, opkaldt efter arkitekten, der skabte den russisk-inspirerede klassicisme, som dominerer det kulturelle og administrative centrum i hovedstaden. På Engel kommer kunstnerspirerne, sociologerne og de unge fremstormende grønne politikere. Om dagen er stemningen cool, om aftenen flirtende. Der er fri udsigt ud til den natbelyste Domkirke med de tårnhøje trapper ned fra torvet.

Restaurant Kosmos ved Mannerheimgatan tæt på Hufvudstadsbladets hus er et agtværdigt sted. Her i venstrefløjens og kulturradikalernes gamle højborg spiser og drikker - og diskuterer - man altid godt. Personalet er charmerende og "vaktmästaren" gnaven og nøjeregnerne, som alle andre finske "vaktmästare". Aftenen afsluttes perfekt i Hotel Tornis top-bar. Her har man udsigten over hele

Danske historikere fra Det Kongelige Bibliotek og Odense Universitet afsluttede opholdet i Finland på restaurant Kosmos. Fra venstre: John T. Lauridsen, Ann Welling, Jørn Hansen, Bent Jørgensen, Lotte Philipson, Henrik Horstbøll; yderst til højre Niels Kayser Nielsen, forfatteren til denne artikel. Foto: Lilli Riget.

byen - ud mod havet. Efter sådan en afslutning er det bedst at tage sporvogn 3B hjem. Man stiger ind og siger *seitsemän*. Det betyder en ligeud til 7 FM.

Bulut og jugendstil

Hvis man skal "go native", kan man vælge Bulut ude på Femte Linjen mellem det rå Hagnäs Torg og Björnparken. Den park gik i 1970'erne for at være det mest kriminelle sted i Helsingfors. I dag er der stille og roligt. Bulut er tyrkiskejet, men stamsted for de lokale. Stedet er til dart og snak. Undertiden er der mavedans. Den bliver højlydt kommenteret. Sværest var det den aften, da Ami var kommet hjem fra sit arbejde i Estland, trak skjorten af og begyndte at danse. Han har siden gået under navnet Bel-Ami. Her kommer alskens

mennesker: brugtbilsælgere, sygeplejersker, EDB-reparatører, gamle søfolk, en tidligere finsk mester i atletik (hun er altid sur), folk der sælger "ægte" ikoner fra Rusland - egen import, naturligvis; og i de senere år også arbejdsløse.

Kvarteret omkring Femte Linjen er ikke egentligt smukt. Men der er andre steder i byen at fortabe sig i. Smukkest er Helsingfors måske en lys dag i april, når isen bryder. Byen ligger på et næs, så der er vand på tre sider. Så spiller det skarpe sollys i den dampende dis fra de smeltende isoverflader, og luften gennembrydes konstant af tudelyden fra de talrige små isbrydere, der er i gang hele tiden, for at rydde op i havneområdet. Lyden giver rummet perspektiv og åbenhed. Man kan næsten høre horisontlinjerne. Helsingfors udvider sig - og længes. Sceneriet iagttages

bedst fra havnefronten nede ved Skat-
udden eller lidt højere oppe i det på én
gang folkelige og ærværdige kvarter Kro-
nohagen med de stejle gader og de mange
fine Jugend-stil-huse. Næsten lige så man-
ge som i det fashionable Eira-kvarter, i den
sydligste del af byen, ud mod Finska Vi-
ken. Her kan man trave i timevis og iagt-
tage den på én gang forfinede og stofligt-
tunge ornamentik i den finske national-
romantiske arkitektur fra omkr. århund-
redskiftet, medens den karakteristiske lyd
af smeltevand høres overalt. Det buldrer
muntert gennem nedløbsrørene. Man skal
passe på istapperne.

Men vinteren er heller ikke
dårlig. Her er det ilden, som dominerer i
Helsingfors. Der er tændt fakler foran for-
retningerne og bankerne. Nede ved Salu-
torget kan man - efter søndagens folke-
vandring over isen ud til Sveaborg - varme
hænderne over åben ild, medens man får
sig en skive røget laks og en kop skoldhed
kaffe med den karakteristiske brændte
smag, for slet ikke at tale om en kødpirog.
En *lihisi*, som det hedder på Helsingfors-
slang. Den skal man have med *koko moska*,
dvs. med "hele dynen": sennep, ketchup,
snittet sylteagurk og alle krydderier.

Afsked med Finland

Det fik vi ikke, os der overnattede i
Helsingfors. Men vi spiste godt på
Kosmos og gik en dejlig tur hjem
gennem den buldrende by. Ved Ständer-
huset i Snellmans-gatan var der tv på:
politikerne havde forhandlinger om næste
års finanslov. Vi fortsatte over Långa
broen, den bro der forbinder borgerskabets
indre by med arbejderne Berghäll og
Sörnäs. "At gå över bron" er blevet et
begreb i finsk politisk kultur i almenhed
og i Helsingfors' byliv i særdeleshed. Den
by der rummer både melankolien og rå-
heden. På den måde sammenfatter den
Finlands historie med de traumatiske sår
og den ubændige selvstændighedsvilje. I
Helsingfors er der altid vejarbejde. Man
laver altid om og forbedrer. Det gjorde
man også den aften. Lyden af lufthamrene
og kompressorerne larmede løs på Man-
nerheimvägen. Det gør de tit. Man giver
aldrig op i dette land.

Og kan man klare mosten,
er man altid velkommen til at tage del i
dramaet. – Vi historikere, indenfor og u-
denfor Slotsholmen, kunne godt klare
mosten ... Men næste gang vælger vi nok
alligevel Finnair fremfor SAS. Hos Finnair
spiser man ikke med plastic-bestik. Det er
som om, det passer bedre.